

Vánoční děsy (předmluva překladatele)

*Tma jako v hrobě, mráz v okna duje,
v světnici teplo u kamen;
v krbu se svítí, stará podrímuje,
děvčata předou měkký len.*

*„Toč se a vrč, můj kolovrátku,
ejhle adventu již nakrátku
a blízko, blízoučko Štědrý den!“*

Krátké sychravé dny, bláto, mráz, holé stromy a slunce často i několik dní vytrvale ukryté za šedivými mraky, jež jeho blahodárným paprskům nedovolí ani na chvilku potěšit prochladlou zem a sklíčená srdce smrtelníků. Není divu, že se s vánočním obdobím vedle radosti, klidného rozjímání a nesčetných tradic, jež v poslední době stále častěji ustupují úspěchanému konzumu, pojí i temnější zvyky a příběhy, jak připomínají výše uvedené verše balady Štědrý den ze sbírky Karla Jaromíra Erbena *Kytice*. Je to doba, kdy se nakrátko otevřou brány zásvětí, duše zesnulých se vracejí ke svým blízkým a z vsudypřítomných stínů sledují, jestli se na ně již nezapomnělo. A je to také doba, kdy budoucnost na okamžik poodhalí svůj jindy neproniknutelný závoj a dovolí bláhovým zvědavcům letmo nahlédnout, co je v příštím roce čeká. Jenže běda tomu, kdo po rozkrojení jablka místo očekávané hvězdičky spatří zlověstný křížek.

Vánoční čas je jako stvořený pro vyprávění tajemných a strašidelných příběhů, byt v našich končinách tato tradice nikdy nebyla tak silná a oblíbená jako v anglicky mluvících zemích, zejména ve viktoriánské Anglii, kde zájem o onen svět i strašidelné povídky zažil nebývalý rozkvět. O upevnění tohoto dávného zvyku se výrazně zasloužil jeden z nejvýraznějších britských romanopisců předminulého století Charles Dickens (1812–1870) s pravděpodobně nejslavnějším vánočním příběhem všech

dob, *Vánoční koledou*, která poprvé vyšla krátce před Vánoci roku 1843 a okamžitě si získala srdce mnoha čtenářů. Dickens nezůstal jen u ní a v následujících letech napsal ještě několik dalších vánočních knih a povídek, avšak fenomenálního úspěchu *Vánoční koledy* už žádná z nich nedosáhla. Spojení mezi vypravováním tajemných příběhů a vánočními svátky ovšem tento plodný autor neutilizoval jen vlastní tvorbou, ale také publikováním speciálních vánočních čísel literárních časopisů. Prvním byl týdeník *Household Words*, který vycházel mezi lety 1850 až 1859, druhým magazín *All the Year Round*, jež založil v roce 1859 (vycházel až do roku 1865) a jehož první vánoční číslo obsahovalo soubor navazujících povídek, nazvaný *Strašidelný dům*. Na něm se vedle Dickense podílelo několik dalších známých spisovatelů jako Wilkie Collins či Elizabeth Gaskellová. Česky tento soubor vyšel v roce 2016 v nakladatelství Plus pod názvem *Strašidelný dům a jeho příběhy* a vedle samotných povídek stojí za pozornost i poutavý doslov z pera Zdeňka Berana, který přibližuje Dickensovu vánoční tvorbu.

Na tuto tradici v roce 1865 do jisté míry navázal každoročně (alespoň v prvních několika letech) vydávaný sborník vánočních příběhů *Routledge's Christmas Annual*, jež je zdrojem hned dvou dnes už pozapomenutých povídek uvedených ve strašidelné vánoční antologii, kterou právě držíte v ruce (konkrétně jsou to *Ocelové zrcadlo aneb vánoční sen a Štědrý večer v domě na pobřeží*). A k provařeným nepatří ani zbylé čtyři, z nichž nejznámější je patrně povídka *Cestovní vak* britského mistra plíživého děsu Algernona Blackwooda, který se v českém překladu dosud neobjevil. Těžko najít lepší příležitost, jak to napravit. Speciální vánoční čísla různých viktoriánských magazínů i jiných periodik jsou každopádně báječným zdrojem leckdy neprávem zapomenutých, nejen vánočních hrůzostrašných příběhů, jak v nedávné době ukázala Tara Mooreová, která uspořádala a pod názvem *The Valancourt Book of Victorian Christmas Ghost Stories* vydala tři svazky (Valancourt Books, 2016, 2017, 2018) viktoriánských strašidelných povídek posbíraných z různých tehdejších časopisů.

Tato antologie má nicméně trochu odlišné zaměření. Nejen že se nechce omezovat pouze na viktoriánské období, byť nadpoloviční většina povídek z něj přece jen pochází, ale při jejím sestavování jsme si vytkli i několik dalších cílů, které počet vhodných kandidátů poněkud zúžily.

Zejména jsme chtěli, aby se zápletka příběhů z větší části opravdu odehrávala v období vánočních svátků (nejdál k tomu má hned první *Cestovní vak*, ale jen o pár dnů), což u povídek, které se vyskytují ve vánočních sbornících či speciálních vydáních různých časopisů, kupodivu není tak běžné, jak bychom mohli očekávat. Zároveň jsme nechtěli čtenáře zahlcovat příběhy vyložené průměrnými, nebo dokonce podprůměrnými, k čemuž by dozajista došlo, kdybychom zvolili stejně zevrubný přístup jako třeba již zmíněná Tara Mooreová. Po zdolání obou překážek ubylo velké množství adeptů a pár jich skončilo i na té třetí a poslední, již bylo publikovat pouze povídky, kterým se český překlad dosud vyhýbal. V opačném případě bychom mohli zařadit třeba vynikající *Past*, na níž s Henrym S. Whiteheadem nespolečně pracoval nikdo jiný než H. P. Lovecraft a která se před nedávnem objevila ve sbírce *Smyčka medúzy a jiné příběhy* (Argo, 2020), byť je pravda, že by poněkud narušila hegemonii britských autorů.

Věříme, že i přes věkovitost některých povídek, která čtenáře občas spíše pobaví, než vyděsí, je výsledkem zajímavá a především rozmanitá vánoční antologie, která nabídne klasické duchařské historky, příběhy mysteriózní, ale ve výsledku nikterak nadpřirozené, i povídky balancující na hranici obou světů, u nichž bude jen na čtenáři, na kterou stranu se přikloní. Teď už je ovšem nejvyšší čas utnout předmluvu, zajistit okna před dujícím větrem, nachystat záložní svíčku, kdyby ta první vypověděla službu, a pustit se do čtení. A rada na závěr: pozor na to, co se o Vánocích skrývá ve stínech! I když často je možná lepší to nevědět.

*„Tóč se a vrč, můj kolovrátku,
uřak jest adventu zase nakrátku
a nedaleko Štědrý den!*

*Ach ty Štědrý večere
noci divoplodné,
když si na tě vzpomenu,
k srdci mne to bodne!“*

[V Praze, 24. 12. 2020]

